

GRUP YAŞANTISININ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNSAN DOĞASI ANLAYIŞINA ETKİSİ

Doç. Dr. Uğur ÖNER

Psikolojinin ve psikiyatrinin çağımızda gerçekleştirdiği en önemli gelişmelerinden birisi de, insanı toplumsal bir varlık olarak görmeye başlamasıdır. İnsan yaşantısının, karmaşıklığı ve çeşitliliği, psikolojiyi sınırlarını genişletmeye zorlamaktadır. Geleneksel psikoloji genelde davranışı kültürel bağlamdan soyutlayarak incelemektedir. Çünkü temel amacı davranışın evrensel boyutlarını ve kurallarını bulmaktır. Ancak bu kısıtlama işlevini tamamlamıştır. Böylece psikoloji birey düzeyinde analizle, pozitivist mekanik fiziksel bir bilim modelinden sıyrılmaktadır. Bireyin tüm çevresini kapsayan ve bireyin çevresiyle olan dinamik etkileşimini gözönüne alan bağlamsal yaklaşımlar insan gerçeğine çok daha uygun olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990).

İnsanın gelişimi, değişimi ve geleceği sıkı, sıkıya içinde yaşadığı gruba bağlıdır. Bireyi bir grup içerisinde tanımaya çalışmak günümüzde -hızla yaygınlaşan- önemli toplumsal buluşlardan birisidir. Günümüzde, ufak grup modelleri, öğrenme ve büyüme yaşantıları edinebilmede bir araç olarak kullanılmaktadır. Grup yaklaşımı, bireye yardım araçlarından yalnızca birisidir. Ama çok güçlü bir araçtır. Çünkü, insan toplu olarak yaşayan bir varlıktır. Ne var ki, küçük, samimi bir toplum içerisindeki etkileşimleri ona doyum sağlar. Bireysel tedavi ve yardım sağlanarak toplum içinde gene tek başına bırakılan bireylerden çevreleriyle olumlu etkileşimler kurabilmeleri beklenemez. Oysa "küçük toplum" yani grup içerisinde ise bireyler dış dünyanın baskılı yaşam koşullarına, uyabilme yeteneklerini geliştirme ve pekiştirme olanağı bulabilirler. Bu grup yaşantıları, bireylere kendi davranışlarının başkaları üzerindeki etkilerinin ayırımına daha kolaylıkla varabilmelerinde yardımcı olurlar. Grup yaşantıları hem kendilerini hem de diğer insanları algılayışlarında bazı değişimlere yol açabilirler. Bu nedenle de grup yaşantısı, bireylerin uyum sağlayıcı yetenekler geliştirebilmelerinde; uyum bozucu olan davranışlarının giderilebilmesinde çok hızlı bir biçimde yardım sağlayabilen yaklaşımlardan birisi olmaktadır.

* A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü

Grup psikolojisi I. Dünya Savaşı sırasında büyük bir gelişim gösterirken, grup psikoterapisi de II. Dünya Savaşı sırasında çok gelişti. Bu gelişimin savaş yıllarında ortaya çıkması bir raslantı değildir. I. Dünya Savaşı sırasında insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için çeşitli büyüklükteki gruplar içerisinde olmaya zorlandılar. Savaş sırasında insanlar kimliklerinden sıyrılıp birer savaşıcı olarak görülmeye başlandılar. Ülkelerin varlıklarını sürdürebilmelerinde grubun psikolojik durumunun önemli bir etmen olduğu anlaşılmaya başlandı. İşte I. Dünya Savaşı sırasında grup psikologları bu gereksinimleri karşılayabilmek için çalışmaya başladılar (Anthony, 1971). Bu çalışmalar insanların grup içerisindeki etkileşimlerini daha iyi anlayabilmeye ve savaşın, insanlar üzerinde yarattığı çöküntüleri ve olumsuz etkilerini tedavi edebilmeye yönelikti. Savaştan sonra da grup yaklaşımı gelişmesini sürdürdü. Yaygın bir biçimde çeşitli ortamlarda işlevde bulunmaya başladı. Endüstride, Üniversitelerde, sağlık kurumlarında, dini kuruluşlarda, devlet kurumlarında, eğitim kurumlarında, islahahlerinde, cezaevlerinde, grup çalışmaları görülmeye başlandı. Günümüze kadar bu ilgi ve katılım büyüyerek ve gelişerek süregeldi.

Acaba insanları grup yaşantısına çeken psikolojik gereksinim nedir? Bu, belki de bireyin çalışma ortamında, okulunda ve ilişkilerin giderek karmaşıklaştığı aile yaşamında bile bulamadığı birşeylere duyduğu yoğun açlıktan kaynaklanmaktadır. İnsan, gizlemeye çalışmadan spontan olarak duygularını ifade edebileceği; mutluluğunu, mutsuzluğunu paylaşabilmeyi yoğun bir biçimde yaşayabileceği; yeni davranış biçimlerini deneyebilmeyi göze alabileceği, anlaşılıp kabul göreceği; böylece de gelişebileceği, yakın ve gerçek ilişkilere gerkesinme duymaktadır (Rogers, 1970). İnsan, çevresindeki karmaşık ilişkilere sağlayamadığı bu tür doyumları grup yaşantısında aramaktadır.

Birey, grup yaşantısı içerisinde, kendini ve etkileşimde bulunduğu insanları çalışma ortamında ya da toplumsal çevresinde tanıyabildiğinden çok daha fazla tanıyabilme gücüne kavuşur. Çevresindeki insanlarla ve bir maskeyle gizlediği kendi öz benliğiyle, daha derinden ve yakından ilgilenmeye başlar. Kendini ve çevresindeki kişileri daha iyi tanıma olanağına sahip olan kişi ise hem grupta hem de günlük yaşamında çevresindekilerle daha olumlu ilişkiler içine girebilmeyi başarır,

Ergen Grupları

Araştırmaya konu olan bireyler üniversite öğrenimlerinin 3. yılında olup ergenlik dönemlerinin son yıllarını yaşamaktadırlar. Bu nedenle

yetişkin gruplarından çok ergen gruplarının özelliklerini göstermektedirler.

Ergenlerle ve gençlerle yürütülen grupların yetişkinlerle yapılan gruplardan bazı farklılıkları vardır. Grup içerisinde akranlarla birlikte olmak gençler için önemli bir anlam taşır. Çünkü akran grupları, aynı zamanda onlar için bir başvuru çerçevesidir. Grup gençlerin yaşamlarını doğrudan etkileyebilme gücüne sahiptir. Grup içerisinde akranlarla birlikte yaşamak bu dönemin en belirgin özelliklerindedir. Bağımsızlıklarını kazanabilmede ve bireyleşebilmede önemli bir rol oynar. Yaşantılar onların algı ve tutumları üzerinde etkili olmaktadır.

Gençlerden oluşan bir grup onlar için tüm ortak düşmanlara karşı destek sağlayıcı bir güce sahiptir. Grubun onayladığı, kabul ettiği davranışlar kazanılmaya çalışılır.

Grup aynı zamanda gençler için bir forumdur. Bu forumda yer alan bireyler eşittirler. Çünkü yaşadıkları kaygılar, güvensizlikler benzerlik göstermektedir. Öyleyse böyle bir ortamda kendilerini ilgilendiren konuları tartışarak adım adım çözüme ulaşmayı birlikte yaşayabilirler. Grup ise onların sorunlarıyla başa çıkmada yürütecekleri çabalar için kolaylık sağlayıcı bir görev üstlenir.

Bir kimseye, gereksinimleri, yetenekleri, güçlü ve güçsüz yönleri, başkalarıyla nasıl ilişki kurabildiği konularını anlatabilmek, gösterebilmek ya da öğretebilmek çok güçtür. Bunlar ancak yaşanarak kazanılabilir. Gençlerle yürütülen gruplar yaratıcılığa yer veren öğrenme ortamlarıdır. Bu ortamlarda farkında oluş ve duyarlılık yaşanır. Böyle bir ortamda birey kendisini bir tür test edebilir.

Genç insanların dış dünyayı anlayabilmeleri için, bu dünya onların kolayca algılayabilecekleri kadar basitleştirilmelidir. Grup onun için bir tür dış çevrenin sadeleştirilmiş örneğini oluşturur. İşte böyle bir ortamda genç insan yaşantılarını örgütleyebilir, yaşamayı deneyebilir. Bu ortamda diğerlerini dinleyebilir. Kendi davranışlarının başkalarının üzerindeki etkilerinin sorumluluğunu üstlenebilir. Kendisine yöneltilen eleştirileri ve hatta olumsuz davranışları bile hoşgörülle karşılayabilir. Toplumsal gerçeğin algılanmasında ve kabulünde bir ilerleme gösterebilir. Kendi duygularını ifade edebilir, tutumlarını açıklayabilir (Brandes ve Moosbrugger, 1985).

Gençlerle yürütülen gruplarda yaşantı, grup lideri ve akranlardan oluşan grup üyeleri üzerinde yoğunlaşır. Bu kişiler birey için eski ilişki-

leri içerisindeki kişilerden farklı kişilerdir. Şimdi birey bu kişilerle yeni bir gerçeği sınama yolundadır. Grup lideri ve kendi akranlarıyla başlatıldığı iletişim içerisinde birey, eski olumsuz ve insan ilişkilerinde başarısız kalan birçok ilişkiyi yeniden yaşarken, çevresinden aldığı geribildirimlerin yardımıyla, bu kez daha gerçek, daha sağlıklı ilişkiler için gerekli olan davranışları da kazanır.

Grup liderinin, gençlerle yürütülen gruplarda, yetişkin gruplarında olduğundan daha fazla aktif ve açık olma gereği vardır. Bu gruplarda pasif olmaya yer yoktur. Grup üyeleri zaman, zaman suskun kalsalar bile grup lideri canlı ve ilgili olduğunu belirtmek zorundadır.

Akranların oluşturduğu grup ayrıca bireylerin bağımsızlıklarını kazanmalarında da yardımcı olur. Bireyin içerisinde bulunduğu dönem bir geçiş dönemidir: Ergenlikten yetişkinliğe geçiş. Ergenlik dönemindeki ana-babaya ya da otoriteye duyulan bağımlılıktan, tüm bağlara rağmen bağımsızlık, kendi sorumluluğunu yükümlenebilmede akran grubu destek vermekte ve yardımcı olmakta önemli rol oynamaktadır. Grup içinde ergenler birbirleri için model olabilmektedirler. Böylece bir dönemden diğerine geçişi kolaylaştıran ve değişimi sağlayan yardım bireye sunulmuş olmaktadır. Grup lideri de bu geçişin sağlanmasında bir köprü kurmaya çalışır. Gençin içinde yetiştiği toplumun özelliklerini tanıyabilmesine yardımcı olur. Bu geçişi gerçekleştirebilmesinde bireyi yürekendir.

Ergen ve genç gruplarının grubun başlangıç, gelişme ve bitiş yaşantılarıyla ilgili, kendilerine özgü konuları vardır. Genellikle grubun başlangıcında yoğun bir biçimde güven sorunu yaşanır. Yetişkinlere güvenebilme ve grup üyelerinin birbirlerine güvenebilmeleri başta yaşanan güçlüklerin en önemlisidir.

Yaşanan bu güven sorunları içerisinde dile getirilen ilk konular, genellikle, ana-babayla yaşanan çatışmalar duygu, onlarla karşılıklı anlayışa dayalı sağlıklı bir iletişim kuramama ve öğrenim yaşamı içerisinde karşılaşılan zorluklar ve otorite figürlerinden yakınlardır.

Başlangıç döneminde bu duygular yoğun bir biçimde yaşanmadan, bireylerin kendilerini tanıyabilmeye yönelik çalışmalara geçebilmeleri olanaksızdır. Ancak, güven sorunu çözümlendikten ve otorite figürleriyle ilgili yoğun duygular yaşandıktan sonra üyeler grup yaşantısıyla daha fazla ilgilenmeye başlarlar. Gerçekten yoğun bir çalışmaya koyulurlar.

Grubun gelişme döneminde hem grup liderlerinden hem de diğer üyelerden gelen geri-bildirimlerle bireyler kendi yaşam biçimleri içerisinde kullanmakta oldukları bazı savunmaları tanımaya başlarlar. Bu aşamada geri bildirimler, yüzleştirmeler ve gerekli yorumlamalar yer alır.

Grubun sonuna doğru, grup bir tür ailenin yerini alan bir topluluk olma niteliğini kazanır. Dış çevreyle yüzyüze gelmeden önce birey için koruyucu bir ortam olmuştur. Grup toplumun bir ufak örneğini oluşturmuştur. Bu örnek içerisinde, birey kendisini tanıyabilmiş, kendisiyle ve çevresiyle ilgili algılarını gözden geçirebilmiş, daha sağlıklı ilişkiler kurabilmede deneyim kazanmaya çalışmış ve yeni davranış biçimlerini denemeye başlamıştır.

Grubun bitiş noktasında yoğun üzüntüler ve kopuş duyguları yaşanır. Ancak bu duyguların da ortaya çıkması, yaşanması ve çözümlenmesi bağımsızlaşmanın ve bireyleşmenin gerçekleştirilmesi için önemlidir.

Problem

Öğrenimlerini tamamlayabilmek için, büyük kentlere farklı yörelerden ve kültür ortamlarından gelen öğrenciler, birden kendilerini geniş gruplar içerisinde buluverirler. Onlar için çevrelerini doğru olarak algılayabilmek, insan ilişkilerini anlayabilmek ve kendilerini tanıyabilmek, üstesinden gelmeleri beklenen zorlu sorunlar olarak karşılına çıkar.

Grup yaşantısı, işte bu sorunların üstesinden gelebilmede gençlere yardımcı olabilmektedir. Çünkü grup güven duyabilme, kabul edilme, ait olma, grup üyeleriyle ve grup liderleriyle özdeşleşme gibi temel olan gereksinimleri karşılayabilme potansiyelini taşır.

Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü üçüncü sınıf öğrencileri de, grup sürecini öğrenmek ve grup yaşantısının etkilerini tanıyabilmek amacıyla "Uygulamalı Grup Etkileşimi" dersini öğretim yılının birinci yarısında almaktadırlar.

Bu uygulamanın amacı, temelde öğrencileri grup konusunda eğitmek ve uygulamayla ilgili deneyim kazanabilmelerine yardımcı olmaktır.

Öğretmek aslında öğrenmeyi sağlar. Öğrenme büyümeye yol açar. Ancak öğretilecek konu grup yaşantısı olunca öğrenmeyi-büyümeyle eş anlamlı görebilmek güçleşmektedir. Bu noktada devreye başka etmenler de girmektedir. Çünkü bilme, duygusal bilmeyle çelişebilmekte-

dir. İnsana bir bütün olarak duygusal anlama bağlamında bir yaşantının öğretilmesi, aslında daha güçlü bir kişilik yapısının geliştirilebilmesi anlamını taşır.

Grup yaşantısının öğretilmesiyle ilgilenenler, akademik süreçle, büyüme sürecinin birbirinden ayıramayacağı gerçeğiyle karşılaşır. Her zaman için akademik süreç arka planda sürerken, öğrenme ortamı temelde teröpatik bir ortama dönüşür. Öyleyse bu tür bir eğitim yarı öğretici ve yarı teröpatik bir grup yaşantısı içerisinde yürütülmelidir. Böylece akademik gelişmeyle, duygusal gelişme bir uyum içerisinde yürütülebilir.

Bu araştırmaya konu olan grupla 14 haftalık bir çalışma yürütülmüştür. Öğrencilerin psikoloji alanında bilgi edinmelerinin yanı sıra, kazandıkları bu bilgilerle kendi kişilikleri arasındaki ilişkiyi görebilmelerinde, kendilerini ve çevrelerindekiileri algılamalarında bir değişim olması umulmaktadır. Yine bu araştırma çerçevesinde, uygulama grubuna katılan öğrencilerin, geçirdikleri yaşantılar sonucunda insan doğasını anlayışlarında bir değişimin olması beklenmektedir. Bu beklentiler çerçevesinde araştırmanın amacı aşağıda belirtildiği şekilde belirlenmiştir.

AMAÇ

Bu araştırmada 14 haftalık bir grup yaşantısından sonra, bireylerin, insanın doğasıyla ilgili anlayışlarında bir değişimin olup olmadığı saptanmaya çalışılmaktadır.

Bu amaçla, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) EPH Bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinin grup yaşantısından önce insanın doğasıyla ilgili anlayışları nasıldır?
- 2) 14 Haftalık bir grup yaşantısından sonra aynı grubun insanın doğasıyla ilgili anlayışlarında değişim olmakta mıdır?

ÖNEM

Grup yaşantısının amacı, bireylerin büyümelerine olanak sağlayıcı bir ortam içerisinde kendilerini tanıyabilmelerine yardımcı olabilmektir. Kendini tanımaya başlayan kişi kendisiyle ilgili bir öğrenme sürecini başlatmış demektir. Bunun sonucu olarak da kendisiyle ilgili algılarını yeniden düzenleyebilir ve kendisi için uygun olabilecek davranışları sma-

maya başlayabilir. Kendisini anlamaya başlayan kişi çevresindekileri de anlamaya başlar. Onlarla ilgili algılarında da farklılaşma olur.

Grup yaşantısı da bireylerde bu tür bir değişimi ve büyümeyi başlatılmayı amaçlamaktadır. Eğitim amacıyla yürütülen, bu grup yaşantısının bireylere sağladıklarının saptanması önemli olmaktadır.

Diğer önemli bir nokta da, genç insanlara grup yaşantısı aracılığıyla kendilerinin farkına varabilmelerinde ve çevrelerindeki kişileri daha iyi tanımada yardım sağlanıp sağlanamayacağına anlaşılmasıdır.

Ayrıca, başka ülkelerde, gençlerle yürütülen grup yaşantılarından elde edilen verilerle ülkemizdeki araştırma sonuçlarının karşılaştırılabilmesi de önemlidir. Bizim ülkemizdeki gençlerin, grup yaşantısında dile getirdikleri sorunları, yabancı ülkelerdeki araştırma sonuçlarıyla kıyaslayabilmemiz önemlidir.

Grupla yürütülen çeşitli çalışmalar, psikolojik hizmetlerin sunulduğu bir çok alanda yaygın bir biçimde yürütülmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra da, grup sürecini değerlendirebilmek ve grup yaşantısı sonundaki değişimleri saptayabilmek amacıyla bir çok araştırmaya gerek duyulmaktadır. Dış kaynaklarda bu tür araştırmalara yaygın bir biçimde yer verilirken, grupla ilgili araştırmalar yurdumuzda ne yazık ki çok sınırlıdır. Oysa yürütülen grup çalışmalarının etkinliklerini saptayabilmek için bu alanda araştırmaya gerek vardır.

Grup yaşantısını değerlendirmeye yönelik çalışmalar hem bu sürecin ne denli etkili olabildiğinin anlaşılabilmesine, hem de bazı nesnel araçlarla bu yaşantıların bireylere neler sağladığının değerlendirilebilmesine yardımcı olabilmektedir.

Sistematiik olarak yürütülen bir değerlendirme ayrıca eğitim programları için büyük önem taşır. Grup çalışmalarını yürütecek kişiler için değerlendirme sonuçları değişme sürecinin belirli boyutları üzerinde yoğunlaşabilmeleri için rehberlik edici nitelikler taşır. Ayrıca bu eğitimi veren kişiler için, bir tür uyguladıkları çalışmaların etkinliğini görebilmelerini sağlar.

YÖNTEM

Bu çalışma "Uygulamalı Grup Etkileşimi" dersini alan 40 kişi ile yürütüldü. Grup yaşantısı için bu sayı çok fazla olduğu için, çalışmalar genellikle iç-grup ve dış-grup oluşturularak yapıldı.

Grup yaşantısı ilkin 10-15 kişinin oluşturduğu iç grupta başlatıldı. İç-grup belirli bir noktaya geldiğinde ve dış-gruba açılmaya hazır olduğunda halka genişletilip, tüm grup üyelerinin katılımı sağlandı.

Bu çalışmalar oldukça geniş ve rahat bir mekanda yürütüldü. Öğrenciler yerlerde, minderlerde oturabildiler. Süre üç ile üç buçuk saat olarak saptandı.

Grup çalışmaları başlarken, ilkin amaçlar, görevler ve kuralların belirlenmesine çalışıldı. Bu çalışmaların grubun başında yer almasının nedeni, bireylerin grup yaşantısını anlayabilmeleri, üzerlerine düşen görevler konusunda bilgi sahibi olabilmeleri ve tüm bu çalışmaların kendilerine neler sağlayabileceğini öğrenebilmeleridir.

Grup kurallarının açıkça belirlenmesi, grup içerisindeki bağlılığın daha çabuk gelişmesine ve ne yaşanılacağını bilememeden kaynaklanan anksiyetenin yaşanmamasına yardımcı olabilmektedir.

Araştırmaya konu olan grupla bu kurallar aşağıdaki biçimde saptandı:

1) Her grup üyesi hem kendisini hem de diğer bireyleri anlamaya çalışmakla sorumludur. Ayrıca bireyler birbirlerini anladıklarında, bunu grup içerisinde sözel olarak ifade etmelidirler ve böylece bir iletişim başlatılmıştır.

2) Grup içerisinde yer alan tartışmalar, grup içerisinde kalır, Gruptaki bilgiler grup dışında hiç bir biçimde kullanılamaz. Bu konulara değinilmek isteniyorsa bir dahaki grup saatine kadar beklenir ve o zaman gruba getirilir.

3) Grup üyeleri, olabildiğince, ellerinden geldiğince, duygularını sözel olarak ifade edebilmeye çalışmalıdırlar. Duygular dile getirildiğinde de, bunların tüm grup üyeleri tarafından paylaşılması beklenir.

4) Bu süreç içerisinde bireyden, hem yardım alması, hem de yardım etmesi beklenir.

5) Bireyler konuşmak istemedikleri konularda konuşmaya zorlanmazlar. Herkesin kendini açma hızı kendine özgüdür.

6) Genellemeler yapma ve genel doğruları tartışmak yerine, bireyin kendisiyle ilgili konuları getirmesi, kendi doğrularını tartışması beklenir.

7) Grup üyelerinin "ben dili" kullanmaya özen göstermeleri beklenir.

8) Grup süresince şiddet ya da saldırganlık içeren rollerin oynanmasına izin yoktur. Ancak grup liderinin uygun gördüğü türden etkinlikler

ve grup üyelerinin duygularını ifade etmelerini kolaylaştıracak rol oynamalarına izin verilir.

Grup etkinlikleri süresince bu kurallara uyulmasına özen gösterilmiştir.

Genç insanların oluşturduğu bu grupta bazı ortak özellikler ve sorunlar ortaya konuldu. Ortak bazı yaşantıların söz konusu olması, grup üyelerinin ergenliğin son döneminde yetişkinliğin başlangıcında olmalarından kaynaklanıyordu. Böylece, çoğunlukla ergen gruplarının kendine özgü özellikleri bu grupta da bulunuyordu.

Bu çalışmada yer alan grup, bireylerin gelişimini ve eğitimini amaçladığı için, tedaviye yönelik olmaktan çok, bir tür duygusal ve zihinsel eğitime yöneliktir. Genellikle “şimdi ve burada” ilkesine uyulmaya çalışılmıştır. İnsanlararası ilişkilerin düzeltilmesi ve grubun bir bütün olarak geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Ergenlerle ve gençlerle çalışırken, tüm kuramlarla ve tekniklerle ilgili bilgilerin, rehberlik ve eğitim kuramları ve teknikleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Çünkü grup yaşantısı aynı zamanda gençleri sağlığa ve büyümeye yönelten bir tür rehberlik ve eğitim hizmetidir.

Böylece bu çalışma da, bir grup öğrenci ile yürütülen grup yaşantısının onların insan doğasını anlayışları üzerindeki etkisini saptayabilmek amacıyla yapılmıştır. Aşağıda araştırma grubu, veriler, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin metodolojik bilgiler verilmektedir.

a) *Araştırma Grubu*

Bu çalışma için bir örneklem seçilmemiş, A.Ü.E.B.F. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü üçüncü sınıf öğrencilerinden, “Uygulamalı Grup Etkileşimi” dersini alan 40 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır.

Her yıl öğrenimlerinin üçüncü yılının ilk yarısında bulunan öğrencilerle “Uygulamalı Grup Etkileşimi” çalışmaları yürütülmektedir. Bu dersin amacı hem grupla ilgili kuramsal bilgileri öğrenmek, hem de uygulamayı yaşayarak beceri kazanmaktır. Ancak bu etkinlikler yürütülürken aynı zamanda da, öğrencilerin kendi kendilerini tanımaları ve giderek de çevrelerindeki kişileri tanıyabilmede bir değişme ve gelişme sağlayabilmeleri amaçlanmaktadır. İşte yapılan bu çalışma, yürütülen bu uygulamaların bir değerlendirmesi niteliğindedir.

Araştırma gereğince verilerin toplanmasında yukarıda söz edilen gruptaki 40 öğrenciden denek olarak yararlanılmıştır.

b) *Veri Toplama Aracı*

Grup yaşantısının öğrencilerin insanın doğasıyla ilgili görüşlerini etkileyip etkilemediğini anlayabilmek amacıyla Wrightsman'ın (1968) "İnsan Doğasıyla İlgili Felsefe" adlı ölçeği kullanılmıştır.

Bu araç insanların çevrelerindeki kişileri algılamaları sonucunda geliştirmiş oldukları anlayışları yansıtmaktadır.

Wrightsman'ın geliştirmiş olduğu bu araç ilkin 120 madde olarak hazırlanmıştır. Alt boyutlar 20 madde olarak oluşturulup, bu maddelerin on'u olumlu on'u olumsuz olarak saptanmıştır. 177 lisans öğrencisine uygulandıktan sonra madde analizi yapılmıştır. Madde analizi sonucunda 24 madde araçtan çıkarılmıştır. Daha sonra yapılan bir madde analizinden sonra da 12 madde daha dışta bırakılmıştır. Madde analizi çalışmalarını sonucunda araçta 84 madde bırakılmıştır.

Bu çalışmaya ek olarak araç güvenilirliğini saptayabilmek için araç 530 lisans öğrencisine uygulanmıştır. Araç üç ay arayla bu öğrencilere iki kez uygulanmıştır (test-tekrar test). İki uygulama sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı .90'dır.

Wrightsman faktör analizi sonucu insanın doğasına ilişkin görüşleri altı alt bölümün bir bileşimi olarak kabul etmiştir. Bu alt bölümler şunlardır:

- (1) *Güven* : İnsanların ne kadar ahlaklı, dürüst ve güvenilir oldukları. Başka bir deyişle insanlara güvenebilme.
- (2) *Özgecilik* : Bencil olmama; başkalarının duygularını paylaşabilme ve onları gözetebilmedir.
- (3) *Bağımsızlık* : İnsanın kendine özgü duygu ve düşüncelerini, toplumun baskısına karşı koruyabilmesidir.
- (4) *İrade Gücü ve Akılcılık* : İnsanın kendi davranışlarının temelindeki güdülerini anlayabilmesi ve bunların sonuçlarını denetim altına alabilmesidir.
- (5) *İnsan Doğasının Karmaşıklığı* : İnsanın karmaşık ve zor anlaşılır ya da basit ve kolay anlaşılır olmasıdır.
- (6) *İnsan Doğasının Değişebilirliği* : İnsanın temel yapısındaki bireysel farklılıklar ve insan yapısındaki temel değişebilirlik derecesidir.

Bu araçta altı alt boyutla ilgili 84 madde yer almaktadır. Her alt boyut, yedisi olumlu, yedisi olumsuz olmak üzere 14 maddeden oluşmak-

tadır. Bu maddelerin her biri, toplumda, insanın doğasıyla ilgili olarak benimsenen düşüncelerin betimleniş biçimleridir. Öğrencilerden her biri tutum ve görüş belirten bu maddeleri, benimseme ya da benimsememe derecesine göre, -3 ile +3 arasında uzanan bir ölçek üzerinde değerlendirilmeleri istenmiştir. Dereceleme şu ifadeleri içermektedir:

Cümle size çok uygunsu	+ 3
Cümle size orta derecede uygunsu	+ 2
Cümle size az uygunsu	+ 1
Cümle size az aykırı ise	- 1
Cümle size orta derecede aykırı ise	- 2
Cümle size çok aykırı ise	- 3

İnsan doğasıyla ilgili felsefe ölçeği daha önce Türkiye’de yapılmış olan iki araştırmada kullanılmıştır. Bunlardan birisi “Lise ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin İnsanın Doğasına İlişkin Görüşleri” (Akyıldız, 1981) adlı bir araştırmadır. Diğeri ise, “Bir Dış Ülkede Bulunmuş ve Bulunmamış Üniversite Öğrencilerinde İnsan Doğası Anlayışı” ile ilgili görüşleri saptamaya yönelik bir araştırmadır (Dönmez, 1987). Araç her iki araştırma için ayrı ayrı Türkçe’ye çevrilmiştir. Bu çalışma için ise diğer iki çeviri karşılaştırılarak araç üçüncü kez yeniden çevrilmiştir. Daha sonra araç her iki dili de çok iyi bilen bir uzmana tekrar İngilizceye çevrilterek uygunluk sağlanmıştır. Böylece, ölçeğin özgün biçimine bağlı kalmıştır.

Bu araç, grup yaşantısının öğrencilerin insan doğasını algılayışlarında bir değişim olup olmadığını saptayabilmek için, ilkin gruba başlarken uygulanmıştır. İkinci kez aynı araç (14 hafta sonra) grup yaşantısının sonunda bir kez daha uygulanmıştır.

c) Kullanılan İstatistik Tekniği

Verilerin çözümünde, iki bağımsız ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede en uygun teknik olarak bilinen t-testi kullanılmıştır.

Anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Hesaplanan değerlerin .05 düzeyinde anlamlı olup olmadığına bakılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular gözden geçirilecek ve yorumları yapılacaktır. Bulguların yorumlanması sırasında, hem kul-

lanılan araçla elde edilen veriler değerlendirilecek, hem grup uygulamalarında edinilen izlenimlerden yararlanılacak hem de daha önce araştırmacı tarafından yapılan yine grup yaşantılarıyla ilgili bir çalışmaya atıfta bulunulacaktır.

Gruba katılan deneklerin insanın doğasını algılayış biçimleriyle ilgili birinci ve ikinci uygulamayla ilgili t-testi sonuçları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi, altı alt bölümden elde edilen sonuçlara göre; güven, özgecilik, irade gücü ve akılcılık, insan doğasının karmaşıklık boyutlarında .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. İnsan doğasının değişebilirliği boyutunda da .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bağımsızlık boyutunda ise bir fark olmakla birlikte, bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 1: İnsan Doğasını Algılamada Ön Test-Son Test Sonuçları

	ÖN TEST			SON TEST					
	N	SS	$\bar{X}$	$\bar{X}$	SS	N	Sd	t	
Güven	40	11.10	0.35	8.65	10.16	40	78	3.50	**
Özgecilik	40	11.84	2.92	11.05	7.45	40	78	3.66	**
Bağımsızlık	40	8.96	2.22	6.22	9.99	40	78	1.86	a.d.
İrade Gücü ve Akılcılık	40	8.10	12.27	16.87	7.05	40	78	2.71	**
İnsan Doğasının Karmaşıklığı	40	9.37	3.32	9.37	7.74	40	78	3.15	**
İnsan Doğasına Değişebilirliği	40	9.07	13.15	17.15	6.09	40	78	2.31	*

* P < .05

** P < .01

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, her bir alt boyutta saptanan farkı yorumlamaya çalışacağız.

1. İlk "güven" boyutunda elde edilen ortalamalara bakarsak, grup yaşantısından önceki ortalamanın $\bar{x} = 0.35$ iken grup yaşantısından sonra $\bar{x} = 8.65$ olduğu görülmektedir. Bu iki ortalama arasındaki fark

1 Uğur Öner, "Uygulamalı Grup Etkileşimi Dersi ile İlgili Öğrenci İzlenimlerinin Değerlendirilmesi", A.Ü.E.B.F. Dergisi, 1988, 21 (1-2), s. 133-154.

.01 düzeyinde anlamlıdır. Yani araştırma grubundaki bireylerin insanlara güven duymalarında bir artış gözlemlenmektedir. Gruba başlarken yaşanan güvensizlik duygularının grup yaşantısı sonunda giderek azaldığı ve yerini güven duygusunun gelişmesine bıraktığı söylenebilir.

Güven, bireyin algılarının, tutumlarının ve yaşantılarının ürünüdür. Bireyin güven duyması, ona öğretilemez, ancak birey güven duyabilmesine yardımcı olmak amacıyla yüreklendirilebilir. Bu yüreklendirmeler sonucunda birey dünyasını genişletmek isterse ve kendi dünyasını açmak ve diğerleriyle paylaşmak isterse, o zamanda bunu yaşayarak gerçekleştirebilir.

Grup liderleri, genellikle herkese hemen inananlarla, hiç kimseye inanamayan bireylerin grup yaşantısında en fazla güçlük yaşayan kişiler olduğunu belirtirler (Kemp, 1970). Oysa grup yaşantısı içerisinde, güvenebilecekleri durumlarla güvenemeyecekleri durumlar arasında ayırmalar yapabilmeyi öğrenebilmiş kişiler daha kolay güven duygusu geliştirebilirler. Bir yerde grup yaşantıları, bireyleri yüreklendirmenin yanı sıra onların bu ayırmaları yapabilmelerinde de yol gösterici olabilmektedir. Yaşayarak, çevrelerindeki bireyleri gözlemleyerek, hem kendilerine güvenebilmeyi hem de çevrelerini daha güvenilir bulabilmeyi başarabilirler.

Bu uygulama grubunda, bireylerin grup ortamında yaşadıkları güven, çevrelerindeki insanları daha güvenilir görmeye başlamalarına yol açabilmektedir.

Daha önce "Uygulamalı Grup Etkileşimi" dersini alan öğrencilerin grupla ilgili izlenimleri üç yıl boyunca 121 öğrencinin yazılı değerlendirmelerinden elde edilmiştir (Öner, 1988). Öğrencilerin yapmış olduğu bu değerlendirmelerden, kendi anlatımlarıyla, aynı şeyleri tekrarlayan kağıtları dışta bırakarak yararlanılmıştır. Bu çalışmada da öğrenciler tarafından güven sorunu yoğun bir biçimde ele alınmakta ve bu konuyla ilgili duyguları aktarılmaktadır.

Üç yıl boyunca izlenen bir önceki çalışmaya konu olan gruplarda ve bu araştırma grubunda, grup yaşantısının başlangıcında bireylerin hem kendilerine, hem de çevrelerindeki kişilere güven duyabilmeleri güç olmaktadır. Bu duygular grupların hepsinin başlangıcında yaşanmaktadır. İlk gruba güvenmeme biçiminde dile getirilen duygular, daha sonra kişilerin temelde asıl kendilerine güvenemediklerini anlamalarına yol açmaktadır. Ancak bazı grup üyelerinin tüm engelleri daha çabuk aşmış duygularını dile getirebilmeleri grupta bir güven duygusunun geliş-

mesine yardımcı olabilmektedir. Böylece de grup üyeleri hem kendilerine hem de gruba güvenebilmeyi öğrenmeye başlayabilmektedirler. Bu duygularını örneğin şöyle dile getiriyorlar;

“Bu dersin bana kazandırdığı bir şey de, insanlara karşı içimde yok olmaya yüz tutmuş güven duygusunu yeniden kazanmış olmasıdır.”

“İnsanlara daha bir güvenle ve sevgiyle bakmaya başladım, insanları sevmeyi öğrendim.”

Grup yaşantısının, kişilerin güven duygularına olan etkileri yukarıda öğrencilerin kendi değerlendirmelerinden aktarılmıştır. Bu yaklaşım, grup yaşantısının bir tür öznel değerlendirilmesidir. Oysa, bu çalışmada elde edilen bulgulara, nesnel bir araç uygulanarak ulaşılmıştır. Bunun sonucunda da, grup yaşantısının bireylerin güven duygusunda anlamlı bir değişmeye yol açtığı bulunmuştur.

Öznel ve nesnel yollardan elde edilen iki araştırma sonucu birbirini desteklemektedir.

Ayrıca, grup yaşantısının değerlendirilmesinde öznel ve nesnel değerlendirmelere birlikte yer verilmiş olmaktadır.

2. İkinci alt boyut olan “özgecilik” boyutunda elde edilen ortalamalar ilk uygulama için $\bar{x} = 2.92$, ikinci uygulama için ise $\bar{x} = 11.05$ dir. Bu iki ortalama arasındaki fark da .01 düzeyinde anlamlıdır.

Özgecilik, bencil olmaktan sıyrılıp, giderek başkalarının duygularını paylaşabilme ve onları gözetebilmedir.

Grup yaşantısı bireylerin kendi duygularını anlayabilmelerinde, kendi kendilerinin farkına varabilmelerinde onlara yardımcı olmaktadır. Kendini tanımaya başlayan kişi ise giderek başkalarını da tanıyabilme ve duygularını anlayabilmeye başlayabiliyor, giderek bir paylaşma duygusu geliştirebiliyor.

Ancak, grup süreci içerisinde egosantirik duygulardan sıyrılabilmek, kendine olanlar kadar diğer bireylere olanlarla da ilgilenmeye başlayabilmek oldukça geç gelişmektedir.

Grup yaşantısı bireylerin empatik olabilmelerine de yardımcı olmaktadır. Kendi sorunlarıyla başa çıkmaya uğraşan kişi diğer insanların sorunlarına da daha duyarlı olabilmektedir. Grup yaşantısından sonra bu duygularını bireyler şöyle açıklamışlardır:

“Olaylara tek bir açıdan değil bir çok açıdan bakabilmeyi gerçekleştirebilecek cesareti kazandım..

Hiç karşımdaki açısından düşünmedim sanıyorum. Onun düşüncelerini ve duygularını hiç hesaba katmadım, bir çok olayda”.

“Kendimi tanımak istiyorum. Çevremdeki insanlardan çok kendimi tanımak. Eminim ki o zaman etrafımdakileri daha kolay tanıyacak ve anlayacağım. Bu ders bana’kendimi anlama yolunda ne yapmam gerektiğini öğretti.’

Özgeci duyguların artması ise bireylerin çevrelerindeki kişilerle yoğun bir iletişime girebilmelerinde onlara yardımcı olabilmektedir. Yüzeysel olan ilişkiler daha sıcak, dostça ve yakın olmaya başlamaktadır. Bu duyguları aşağıdaki ifadelerde açıkça görebiliyoruz:

“İnsanları sevmeyi öğrendim.”

“Arkadaşlarımla aramda olan yüzeysel ilişkiler ilerleyerek dostluklara vardı”.

Gençlik döneminde, bireyler insanlararası ilişkilerde daha çok kendine dönük, daha çok kendi gereksinmelerine doyum bulma çabasındadırlar. Gençin kendi amaçları, kendi istekleri daha ön plandadır. Olgunlaşmayla birlikte kendi gereksinmelerine doyum bulurken başka insanların istek ve duygularına da yer vermeye başlar. Giderek eşit koşullarda ve karşılıklı gözetilen ilişkiler kurmaya başlar.

“Arkadaşlarımla dile getirdiği yaşantıları, duyguları ben de onlarla birlikte yaşadım. Kendimi ve onları daha iyi tanıma çabıştım.”

Grup yaşantısının, özgeci duyguların geliştirilebilmesinde de etkili ve öğretici olduğunu söyleyebiliriz. Bireyler grup içerisinde bunları yaşayarak diğer insanlarla etkileşime girerek başarabiliyorlar.

3. “Bağımsızlık” alt boyutunu inceleyecek olursak, elde edilen ortalamalar ilk uygulama için $\bar{x} = 2.22$, ikinci uygulama için ise $\bar{x} = 6.22$ dir. İki ortalama arasında bir fark olmasına rağmen, bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Bağımsızlık, çevrenin baskısına karşı bireyin kendi duygu ve düşüncelerini koruyabilmesi olarak görülmektedir. Aynı zamanda bireyin kendi varoluş sorumluluğu üstlenebilme gücüdür.

Grubun başlangıcında genellikle bağımsızlaşma duyguları, ana-babaya ve onların düşünce biçimlerine, değerlerine bir başkaldırı olarak

ifade edilmeye çalışılır. Bu duygular büyük bir öfkeyle yaşanır ve bazen grup liderlerine de yöneltilebilir. Çünkü grup lideri otorite figürünü temsil edebilmektedir.

Bu öfke yaşandıktan sonra, grup üyeleri giderek kendilerini tanıma-ya başladıkça, egosantirik düşünce biçiminden sıyrıldıkça, kendi öz denetimlerini kazandıkça bağımsızlaşma sürecini başlatmış olurlar. İlişkilerini çeşitli açılardan incelemeye başlarlar. Kendi öz denetimlerini kazandıkça bağımsızlaşma sürecini başlatmış olurlar. İlişkilerini çeşitli açılardan incelemeye başlarlar.

Ancak grup yaşantısı sonucunda elde edilen bulgular, bireylerin anlamlı bir biçimde bağımsızlaşmalarında etkili olamamıştır. Buna neden olarak bireylerin içinde yetiştikleri kültürün bazı özelliklerini gösterebiliriz. Türk toplumunda insan-aile ve kültür ilişkilerini irdeleyen Kağıtçıbaşı (Kağıtçıbaşı, 1990) kırsal-kentsel ve sosyo-ekonomik farklılıklardan, fazla etkilenmeyen genel bir değer, aile-içi karşılıklı bağımlılıklar olduğunu belirlemiştir. Gençlerin çoğu ailelerinden uzakta olmalarına rağmen, aileler sıkı denetimlerini sürdürmektedirler. Ayrıca, öğrenciler ekonomik olarak da ailelerine bağımlıdırlar. Ayrıca tüm çatışmalara rağmen duygusal bağımlılıklar ve yakın aile bağları sürmektedir.

Öte yandan gencin bağımsızlaşması ve kendi varoluş sorumluluğunu üstlenebilmesi, öz denetimini sağlayabilmesi ve toplumsal gerekliliklere yanıt verebilmesi onun bütünsel gelişimini gerçekleştirebilmesi için önemlidir. Bu nedenle, gençler, tüm aile bağları içerisinde ana-babalarının onları anlayabilmelerine, güvenebilmelerine ve farklı bir kişi olarak kabul edebilmelerine yoğun bir gereksinme duymaktadırlar. Bu duygular grupta sık sık dile getirilerek yaşanmaktadır.

Yapılması gereken beraberlik ve yakınlık gereksinimlerini özerklik ve bireyleşme ile bağdaştırarak bir senteze varabilmektir. Grup yaşantısında da bu kültürel özellikler gözetilerek tüm bağlara rağmen, bağımsızlaşabilme vurgulanmaya çalışılmıştır. Demokratik grup ortamı içerisinde, grup üyelerinin bu bağları kopartmalarına değil bu bağları koruyabilmelerine ve kültüre özgü değerleri tanıyabilmelerine yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Ancak bu bağlamda bağımsızlık ve bireyin özerkliği kültürle bağdaştırılabilmektedir.

Grup yaşantısı değişimi başlatmakta, ancak anlamlı bir değişimin sağlanabilmesi için yaşantı süresi yeterli olamamaktadır. Ancak bu bulgu, grupla ilgili çalışmalarda bireyi çevresiyle olan dinamik etkileşimi içerisinde, daha iyi anlayabilmede bazı kültürel özelliklerin rol oynadığını ortaya koyması açısından önemlidir.

4. "İrade gücü ve Akılcılık" boyutunda elde edilen ortalamalar, birinci uygulama için $\bar{x} = 12.27$, ikinci uygulama için ise $\bar{x} = 16.87$ dir. İki ortalama arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

İrade gücü ve akılcılık, insanın kendi davranışlarının temelindeki güdüleri anlayabilmesi ve bunların sonuçlarını denetim altına alabilmesi olarak kabul edilmektedir.

Grup yaşantısı, bireyin bastırılmış olduğu bir çok duygu ve düşüncenin çıkış yolu bulabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu duygu ve düşüncelerin grup ortamında ortaya çıkması bireyin kendini daha kolay denetim altına alabilmesine yardımcı olabiliyor. Çünkü grubun destekleyici ve kabul edici ortamı kişilerin suçluluk duygularına kapılmamasına yardımcı oluyor. Böylece kendi davranışlarının ardındaki güdüleri anlayabiliyorlar.

Ayrıca bireyler kendi duygu ve düşüncelerine yaklaştıkça daha çok spontan davranabilmeyi, daha çok kendi kendileri olabilmeyi başarıyorlar. Grup ortamında duygularını uygun bir biçimde, denetimlerini yitirmeden dile getirebilmeyi gerçekleştirebiliyorlar. Kendi duygu ve düşüncelerini tanıdıkça bunların ardındaki nedenleri keşfettikçe, daha kolayca başa çıkabilme yollarını bulabilmeleri de kolaylaşıyor. Bu duyguları aşağıdaki ifadelerde izleyebiliyoruz;

"Bazen tümü ile açamadığım içimde gizli kalan bir takım duygularımı açığa vurmama ve rahatlamama neden oldu".

"Kendi aile ortamım içerisinde dahi hep bir sır gibi kalan düşüncelerin öyle büyütülecek bir yanının bulunmadığına inanmam böyle bir dersin biz gençlere verebileceği en büyük nimet olsa gerek".

"Kendimi frenlemesini öğrendim".

"Duygularımı konuşuyor, olmamı istedikleri biçiminde davranmıyor, içimden gelenden bahsetmeyi öğreniyordum".

"Toplumumuzda duygularımızı pek dışa yansıtmayız. Yanıtlan kişilerin de pek hoş karşılanmazdı... Artık daha rahat duygularımı yansıtıyorum".

Grup yaşantısı bireyin kendini daha güçlü hissedebilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun sonucunda da birey duygu, düşünce ve davranışlarının nedenlerini anlayabilmekte ve denetimin, değişimin, büyümenin kendi çabasıyla gerçekleştirilebileceğini, yaşayarak öğrenmektedir.

5. "İnsan doğasının karmaşıklığı" boyutunda elde edilen ortalamalar, birinci uygulama için $\bar{x} = 3.32$, ikinci uygulama için $\bar{x} = 9.37$ 'dir. İki ortalama arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlıdır.

İnsan doğasının karmaşıklığı, insanın karmaşık ve zor anlaşılır ya da basit ve kolay anlaşılır olması anlamına gelmektedir.

Öğrenciler yüksek öğrenim için büyük kentlere farklı bölgelerden ve kültür ortamlarından gelirler ve birden bire de kendilerini geniş gruplar içerisinde buluverirler. Bu büyük kentteki insan ilişkileri farklıdır. İlk kez ailelerinden ayrılmaktadırlar. O zamana kadar hep aile desteği görürken, şimdi onlardan tüm sorunlarla başa çıkmaları beklenmektedir. Ailelerine bağımlıdırlar. Onların düşünceleri ve değerleri vardır. Aynı zamanda içerisinde buldukları ortamda kendine özgü değerler taşıyan bir yaşam biçimini gerektirmektedir.

Kişinin alışık olduğu, kurallarını bildiği bir yaşam biçiminden, daha karmaşık, anlaşılabilirliği güç ilişkilerle dolu bir ortama kolayca geçebilmesi, uyum sağlayabilmesi sağlıklı ilişkiler kurabilmesi güç olmaktadır.

Gruba katılan öğrenciler yaşadıkları bu sorunları grupta dile getirmekte, karmaşık buldukları insan ilişkilerini çözmeye çalışmaktadırlar. Bu duygularını şöyle anlatıyorlar;

"Ben uygulamalı grup dersi aracılığıyla kişilerle iletişime girmedi ne kadar zorlandığımı daha iyi anladım."

"Grupta kendimi anlatırken aslında kendimin bilmediğim yönlerini de görebildim. Şimdi bir şeyi merak ediyorum. Acaaba kişiliğimin ne kadarının farkındayım. Gruba gelmeden önce hiç böyle bir şey düşünmemiştim."

Grup yaşantısı içerisinde birey kendi kendisini incelemeyi ve tanımayı ilerlettikçe, insan doğasının ne denli karmaşık olduğunu ve bu karmaşık yapıyı anlayabilmek için, insanın güç harcaması gerektiğini de görmeye başlıyor. Bu çabanın o kadar kolay olmadığını da yaşıyor.

6. "İnsan doğasının değişebilirliği" boyutunda elde edilen ortalamalar, birinci uygulama için $\bar{x} = 13.15$, ikinci uygulama için $\bar{x} = 17.15$ dir. İki ortalama arasındaki fark .05 düzeyinde anlamlıdır.

İnsan doğasının değişebilirliği, insanın temel yapısındaki bireysel farklılıklar ve insan yapısındaki temel değişebilirlik derecesidir.

Grup yaşantısı, bireylerin diğer insanlarla benzer ve aynı zamanda onlardan ne kadar farklı olduklarını anlayabilmesine olanak sağlamaktadır.

Bireyler kendilerini tanıdıkça davranışlarının nedenlerini bilebildikçe, insan ilişkilerinde başarısız kalan davranışlarını değiştirebilmeye çalışırlar. Kendi davranışlarında bazı değişimleri başarabilen kişi insanın doğasının değişebilirliğini de farkedebilir. Bu duyguları grup üyelerinin şu cümlelerinde görebiliyoruz

“Değişmeye çalışıyorum. Sanıyorum başarılı da oluyorum”.

“Ama itiraf edebilirim ki büyük bir rahatlama oldu. bir adım atıldı ve yürüyebilmek artık bizim elimizde”.

“Bu değişme ve gelişme benim için en değerli kazançtır.”

Grup boyunca bir çok şey öğrenilmiştir. İnsanlararası ilişkilerde bir ilerleme kazanılmıştır. Grup üyeleri değişmeye hazır hale gelebilmişler ya da değişme gereğini hissetmeye başlamışlar, gelişme ve büyümeyi başlatmışlardır. Bu hem acı hem de heyecan verici bir olaydır. Bir değişme ve gelişme başlatılmıştır, artık bunu sürdürmek bireylerin kendi sorumluluğundadır. Değişme hızı her birey de kendine özgüdür. Bunu yaşayan kişi, kendi değişimini hissedebilen kişi diğer insanların da değişebilirliğine inanır.

SONUÇ

Altı alt boyutla ilgili bulguları tek, tek yorumlamaya çalıştıktan sonra genel olarak grubun bireylere neler sağladığı tartışılmaya çalışılacaktır.

Yalom'un ergenlerle yaptığı bir araştırmada (S'cheidlinger, 1985) ergenlerin grup yaşantısından sağladıkları yarar şöyle sıralanmıştır:

(1) *Katarsis* : Ergenler, kendilerini rahatsız eden duygu ve düşünceleri içlerinde tutmak yerine dışa vurabilmenin ve kendi duygularını ifade edebilmenin onlara büyük bir rahatlama sağladığını belirtmişlerdir.

(2) *Varoluşçu Etmenler* : Grup yaşantısının kendi davranışlarının sorumluluğunu yükümlenebilmeyi öğrettiğini söylemişlerdir.

(3) *İnsanlararası İlişkileri Öğrenme* : Grup üyelerinin birbirleriyle ilgili duygu ve düşüncelerini dürüstçe ifade etmeleri onlara insanlararası ilişkilerde ilerleme sağlayabilmektedir.

(4) *Ailenin Yeniden Kabulü* : Grup içerisinde olmak bir bakıma geniş bir aile içerisinde olmaktır. Ancak bu aile ortamı daha kabul edici ve anlayışlıdır, yargılamaktan uzaktır. Böyle bir ortamda bireyin içgörü kazanmasına yardımcı olmaktadır. Çünkü birey grup ortamında bazı insanlara ve durumlara çocukluk döneminden kaynaklanan duygularla gerçekçi olmayan tepkilerde bulunduğunu farkedebilir.

Yalom'un araştırmasında deneklerin yararlı bulduğu bu noktalar bizim araştırmamıza giren denekler tarafından da yararlı bulunmuştur. Ancak kültürümüze özgü bazı koşullar nedeniyle bizim deneklerimiz gruptan başka bazı yararlar da elde ettiklerini belirtmişlerdir. Hem bu araştırmadan hem de daha önceki grup değerlendirmelerinden elde edilen bu bulgular aşağıda açıklanmıştır:

(1) *Güven Kazanma* : Denekler, grup yaşantısı içerisinde önce kendilerine daha sonra çevrelerindekiyle inanmayı öğrenebilmenin en önemli kazançlardan biri olduğunu belirtmişlerdir. Bu duygularını şöyle ifade etmektedirler;

“İnsanlara daha bir güvenle ve sevgiyle bakmaya başladım, insanları sevmeyi öğrendim”.

“Tanıyamadığım, üç yıldır tahta sıralarda enselerini seyrettiğim arkadaşlarımla yüz, yüze gelerek yaşamam bir çok duygunun tanığı olmamı sağladı.”

Bu araştırmada kullanılan araçla güven boyutunda elde edilen anlamlı fark da, grup yaşantısının güven duygusunun kazanılabilmesinde etkili olduğunu kanıtlamaktadır.

(2) *Grup içerisinde konuşabilme, kendini ifade edebilme* : Grup yaşantısı içerisinde bireylerin yaşadıkları en önemli sorunlardan birisi olarak belirtilmiştir. Ancak, Sıcak bir grup ortamında bu engeli aşabildiklerini ifade etmişlerdir.

Grup dışındaki tartışmalarda öğrencilerin sıraladıkları sorunlar daha çok eğitim ve gelecek ile ilgili kuşkuları içerirken, grup yaşantısına girdiklerinde en fazla iletişime girebilmek, topluluk içerisinde konuşabilmek ve duygularını dile getirebilmek önemli bir sorun olarak ortaya çıkıyordu. Bu duygularını şöyle ifade ediyorlar;

“En çok yakındığım konu olan sınıf veya büyük bir topluluk önünde çıkıp birşeyler söylemeyi artık başarabiliyorum.”

“Bu ders olmasaydı belki de dört yıllık fakülte boyunca hiç konuşmadan ayrılacaktım.”

“Her şeyden önce kendimi toplum içinde ifade edebilme gücü kazandım.”

(3) *Rahatlama* : Öğrenciler dış dünyanın baskılı yaşam koşullarından ayrılmanın, sıcak ve kabul edici grup ortamında duyguları dile getirmeyi öğrenmenin önemini vurgulamışlardır.

Grup içerisindeki yüz yüze yakın ilişkiler onlara doyum sağlayabilmektedir. Bu duygularını şöyle ifade ediyorlar;

“Diyebilirim ki şu küçük odada olduğum kadar kendimi başka hiç bir yerde bu kadar derinlemesine didiklemedim.”

“Bir minderi paylaşarak oturmak bugün benim için çok önemli”

(4) *Normallik duygusunun kazanılması* : Grubun sağladığı en önemli yararlardan birisi de gruptaki bireylerin birbirlerinin sorunlarını paylaşabilmeleri olarak görülmüştür. Bireyler o güne kadar yaşadıkları sorunların yalnızca kendilerine özgü olduğunu sanıyorlarken, sorunlar grup içerisinde dile getirildikçe bunların ortak sorunlar olduğu anlaşılabilmiştir. Bu sorunlar tartışıldıkça da insanların benzer sorunlar yaşamalarının normal olduğu kanısı gelişebilmektedir. Böylece bireyler kendilerini tanıyabiliyor ve normallik duyguları geliştirebiliyorlar ve bu duygularını şöyle ifade ediyorlar;

“Bende varolan duyguların düşüncelerin sadece bende olduğuna inanır (ör. yalnızlık) bunun anormal bir davranış olduğunu sanırdım.”

“Gördüm ki onlar da benim gibi hisseden ve birtakım üzünceleri yaşayan insanlarmış.”

(5) *Aileleriyle olan ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi* : Bireyler kendilerini tanıdıkça çevresindekileri de daha iyi anlayabildiklerini ifade etmişlerdir. Bir tür empati geliştirmektedirler. Ana-babalayla olan ilişkilerine çeşitli açılardan bakabilmeyi öğrenebilmektedir. Buna gruptan gelen geribildirimler ve diğerlerinin kendi ilişkilerini farklı biçimlerde dile getirmeleri de yardımcı olmaktadır. Bu duygularını şöyle belirtiyorlar;

“Ayrıca aile içindeki birtakım sorunlarda yalnızca ana-babamı suçluyorum. Tutarsızlığın aslında benden kaynaklandığını anladım.”

“Ailemle olan ilişkilerimi yeniden gözden geçirdim.”

Grup yaşantısı boyunca yer alan açıklamalar yorumlamalar ve yaşantılar yalnızca ilgili kişilere yarar sağlamakla kalmaz, bu ortam içerisinde bulunan diğer bireyler de bunlardan birşeyler öğrenebilirler ve yarar sağlayabilirler. Başkalarının ortaya koyduğu yanlış davranışları, yaklaşımları gözlemleyerek, ayrıca doğru olanları da benimseyerek birey kendi kendisini daha iyi tanımaya çalışır. Böylece grup üyeleri sürekli olarak birbirlerinden birşeyler öğrenirler ve bu da onların insanın doğasıyla ilgili görüşlerini etkiler, yeni tutumlara yol açabilir. Bu da grubun sağladığı en temel yardımdır diyebiliriz.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, Hayrettin**, "Lise ve İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin İnsanın Doğasına İlişkin Görüşleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü., Eğitim Fakültesi, 1981.
- Anthony, E. James**, "The History of Group Psychotherapy", in H.I. Kaplan ve B.J. Sadock (Eds.) *Comprehensive Group Psychotherapy*, Baltimore: The Williams and Wilkins Comp., 1971.
- Brandes, S. Norman ve MoosBrugger, Linda**, "A 15-Year Clinical Review of Combined Adolescent/Young Adult Group Therapy", *International Journal of Group Psychotherapy*, 1985, Jan., 35 (1), P. 95-107.
- Budman, H. Simon**, "Preliminary Findings on a New Instrument to Measure Cohesion in Group Psychotherapy", *International Journal of Group Psychotherapy*, 1978, Jan. 37 (1), P. 75-94.
- Cartwright, Darwin and Zander, Alvin**, *Group Dynamics Research and Theory*, 2 nd. Ed., N.Y.: Row Patterson and Comp., 1962.
- Cohn, C. Ruth**, "Psychoanalytic or Experimental Group Psychotherapy: A False Dichotomy", In C.J. Sager and H.S. Kaplan (Eds.) *Progress in Group and Family Therapy*, New York: Brunner/Mazel Pub., 1972.
- Dreikurs, Rudolf**, "Group Psychotherapy from the Point of View of Adlerian Psychology", In H.M. Ruitenbeck (Ees.) *Group Therapy Today Syt es, Methods and Techniques*, New York: Atherton Press, Inc., 1971.
- Corsini, J. Raymond**, *Current Psychotherapies*, Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc., 1984.
- Dönmez, Ali**, "Bir Dış Ülkede Bulunmuş ve Bulunmamış Üniversite Öğrencilerinde İnsan Doğası Anlayışı", A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, III. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 3-7 Nisan 1989.
- Durkin, E. Helen**, *The Group in Depth*, N.Y.: International Universities Press, Inc., 1964.
- Durkin, E. Helen**, "Analytic Group Therapy and General Systems Theory", In C.J. Sager and H.S. Kaplan (Eds) *Progress in Group and Family Therapy*, New York: Brunner/Mazel Pub., 1972.
- Fensterheim, Herbert**, "Behavior Therapy: Assertive Training in Groups", In C.J. Sager and H.S. Kaplan (Eds) *Progress in Group and Family Therapy*. New York: Brunner/Mazel Pub., 1972.
- Fried, Edrita**, "Basic Concepts in Group Psychotherapy", In H.I. Kaplan ve B.J. Sadock (Eds.) *Comprehensive Group Psychotherapy*, Baltimore: The Williams and Wilkins Comp., 1971.
- Geçtan, Engin**, *Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar*, Maya Matbaa ve Yayıncılık Ltd. Şti. Yayınları Eğitimi Dizisi, İstanbul, No: 6, 1981.
- Gazda, M. George**, *Group Counseling A. Developmental Approach*, 2 nd Edition, Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1978.
- Goulding, Robert**, "New Directions in Transactional Analysis: Creating an Environment for Redecision and Change", In C.J. Sager and H.S. Kaplan (Eds.) *Progress in Group and Family Therapy*, New York: Brunner/Mazel Pub., 1972.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem**, *İnsan Aile Kültür*. Remzi Kitapevi İstanbul, 1990.
- Kemp C. Gratton**, *Foundations of Group Counseling*. New York: Mc Graw Hill Book Company, 1970.

- Kenzie, K. Roy and Lievsley W. John**, "Outcome and Process Measures in Brief Group Psychotherapy" *Psychiatric Annals*, 1986, Dec. 16 (12), p. 715-720.
- Kibel, D. Howard**, "Contributions of the Group Psychotherapist to Education on the Psychiatric Unit: Teaching through Group Dynamics", *International Journal of Group Psychotherapy*, 1987, Jan. 37 (1), p. 3-29.
- Levitsky, Abraham ve Simkin, S., James**, "Hestaly Therapy", In L.N. Solamon and B. Berzan (Eds.) *New persoectives on Encounter Groups*, California: Jossey-Bass, Inc. Pub., 1972.
- Öner, Uğur**, "Uygulamah Grup Etkileşimi Dersi ile İlgili Öğrenci İzlenimlerinin Değerlendirilmesi", *Ank. Üni. EBF. Dergisi*, 1988, 21 (1/2), S. 133-154.
- Rogers, R. Corl**, *Carl Eogers on Encounter Groups*. New York: Harper and Row, Publishers, 1970.
- Rose, Sidney**, "Horney Concepts in Group Psychotherapy" In H.M. Ruitenbeck (Eds.) *Group Therapy Today Styles, Methods and Techniques*, New York: Atherton Press, Inc., 1971.
- Scheidlinger, Saul**, "Group Treatment of Adolescents: An Overview, *American Orthopsychiatric Association*, 1985, Jan. 55 (1), P. 102-111.
- Schwartz, K.E., McCarty, J.G. ve Goldberg, A.J.** "Psychoanalysis in Groups: Contrasts with Other Group Therapies", In C.J. Joger ve H.S. Kaplan (Eds.), *Progress in Group and Family Therapy*, New York: Brunner / Mozel Pub., 1972.
- Spotnitz, Hyman**, "Comparison of Different Psychotherapy", In H.I. Kaplan ve B.J. Sodock (Eds.) *Comprehensive Group Psychotherapy*, Baltimore: The Williams and Wilkins Comp., 1971.